

Breu bibliografia comentada¹

Lluís Duch

BALANDIER, G., *El poder en escenas. De la representació del poder al poder de la representació*, Barcelona-Buenos Aires-Mèxic, Paidós, 1994.

Des d'una perspectiva antropològica, aquesta obra ofereix una bona aproximació a la qüestió de la comunicació política dels nostres dies a partir de la categoria «teatralitat».

BELL, C., *Ritual Theory, Ritual Practice*, Nova York-Oxford, Oxford University Press, 1992.

Estudi summament interessant per copsar les «dimensions culturals» de la comunicació humana. A partir dels corrents més influents de l'antropologia anglosaxona i francesa, l'autora porta a terme unes excel·lents anàlisis de la «culturalitat» com a factor constitutiu de l'home com a ésser relacional que mai no pot deixar de ser.

BERGER, P.L.; LUCKMANN, T., *La construcció social de la realitat. Un tractat de sociologia del coneixement*, Barcelona, Herder, 1988.

Aquest estudi pot ser considerat com un clàssic justament perquè recolza la seva argumentació en el pensament antropològicofilosòfic més genuí de la nostra cultura. La presència de Husserl, Schütz, Wright Mills, etc., fa possible que Berger i Luckmann plantegin d'una manera molt interessant les grans qüestions relacionades amb la comunicabilitat humana.

BOURDIEU, P., *Esquisse d'une théorie de la Pratique. Précédé de trois études d'ethnologie kabyle*, Ginebra, Droz, 1972.

L'aportació de Bourdieu, sobretot en relació amb la seva concepció de l'«habitus», constitueix una de les fites més interessants del pensament sociològic de la segona meitat del segle XX. A causa del seu interès pels processos de transmissió i d'aprenentatge resulta molt valuós per a una antropologia de la comunicació.

1. Òbviament, el recull de títols que presentem ha estat elaborat des d'una perspectiva molt subjectiva que, en realitat, respon als gustos i als interessos intel·lectuals del recopilador.

CERTEAU, M. DE, *L'invention du quotidien. I. Arts de faire; II: Habiter, cuisiner* (amb L. Giard i P. Mayol). Nova edició, editada i presentada per L. Giard, París, Gallimard, 1990.

Des de l'any 1980, en el qual fou publicat per primera vegada, aquesta obra s'ha convertit en un clàssic. Ofereix unes anàlisis molt precises de la «invenció del quotidià», és a dir, dels processos comunicatius que estableix l'ésser humà mitjançant el «fer», l'«habitar», el «cuinar», el «passejar», el «conversar», etc.

DUCH, L., *La educación y la crisis de la modernidad*, Barcelona-Buenos Aires-Mèxic, Paidós, 1998 (1ª reimpr.).

Des d'una perspectiva pedagògica, anàlisi de l'actual comunicabilitat humana a partir de les transmissions de les «estructures d'acollida». S'hi estudia la qüestió de la comunicació com a praxi pedagògica.

ELIAS, N., *La sociedad de los individuos*, Barcelona, Península, 2000.

Aquesta obra (original: 1987; 1ª trad. cast.: 1990) conté un text d'Elias de 1939, un altre de 1940-1950 i una darrera presa de posició de 1987. Planteja, en termes molt interessants, la sempre problemàtica relació comunicativa entre els individus i la societat. Creiem que és una obra notable per formalitzar el marc teòric dels principis de la comunicació.

ENAUDEAU, C., *La paradoja de la representación*, Buenos Aires-Barcelona-Mèxic, Paidós, 1999.

Estudi molt complet, sobretot a partir de les aportacions de la psicoanàlisi de la problemàtica a l'entorn de la representació, la qual, com és prou ben conegut, incideix d'una manera molt tangible en qualsevol procés de comunicació.

GEERTZ, C., *La interpretación de las culturas*, Barcelona, Gedisa, 1987.

Sense cap mena d'exageració, aquesta obra pot ser considerada com un clàssic de l'antropologia del segle XX. L'especial centralitat que l'autor atorga a la funció comunicativa dels símbols, fa que el seu pensament aportï unes perspectives molt fecundes per a la formulació d'una antropologia de la comunicació centrada en la noció de cultura com a expressió idònia de l'humà.

GONZÁLEZ GARCÍA, J.M., *Metáforas del poder*, Madrid, Alianza, 1998.

Des de la perspectiva de la comunicabilitat humana, l'autor analitza algunes metaforitzacions del poder d'una manera molt suggestiva. Creiem que aquesta obra posa al descobert alguns dels mecanismes comunicacionals de l'exercici del poder. Un altre valor afegit a aquest llibre és el paral·lelisme que traça l'autor entre la funció comunicativa de la imatge en el barroc i en el moment actual.

GOODY, J., *Representaciones y contradicciones. La ambivalencia hacia las imágenes, el teatro, la ficción, las reliquias y la sexualidad*, Barcelona-Buenos Aires-Mèxic, Paidós, 1999. Els estudis de Jack Goody acostumen a tenir un ampli ventall d'aplicacions en el camp de les ciències humanes. Aquest resulta especialment interessant des d'una perspectiva comunicacional, ja que les representacions no són res més que formes

d'emparaulament de la realitat, amb l'ambigüïtat que els és característica i que, de fet, respon a la mateixa realitat de l'ésser humà.

GRUZINSKI, S., *La guerra de las imágenes. De Cristóbal Colón a «Blade Runner» (1492-2019)*, Mèxic, Fondo de Cultura Económica, 1994.

Obra imprescindible per copsar la funció de les imatges en la comunicació política. El recorregut històric que fa l'autor permet de fer-se càrrec de les invariants estructurals al bell mig de les contingències històriques.

HANNERZ, U., *Conexiones transnacionales. Cultura, gente, lugares*, Madrid, Cátedra, 1998.

Un bon estudi sobre la comunicació basat en la idea de connexió en el sentit que està imposant la suposada o real globalització del moment present. D'alguna manera, Hannerz continua amb uns altres mitjans algunes de les reflexions que fa gairebé un segle va posar en circulació el vell «difusionisme cultural».

LAKOFF, R.T., *The Language War*, Berkeley-Los Angeles-Londres, University of California Press, 2000.

Aquest estudi, obra d'una lingüista de professió, escrita des de la peculiar perspectiva dels Estats Units, analitza les diverses formes de relació —sovint, manifestes formes de «guerra»— entre el llenguatge (com a comunicació, sovint d'«interessos creats») i el poder (polític, militar, econòmic, sexual, etc.). Creiem que les reflexions de Lakoff són molt estimulants per escatir les vinculacions, per acció i per reacció, entre comunicació i violència.

LUHMANN, N., *Sistemas sociales. Lineamientos para una teoría general*, Barcelona, Anthropos, ²1998.

Obra fonamental per a qui vulgui situar la comunicació en el marc de la «lògica dels sistemes». El pensament luhmannià, caracteritzat per un grau molt alt d'abstracció, tradueix molt bé l'actual precarietat del subjecte clàssic d'origen il·lustrat i posa sobre la taula la centralitat neutra dels sistemes en una societat en situació d'imparable augment de la complexitat.

MARTÍN-BARBERO, J., *De los medios a las mediaciones. Comunicación, cultura y hegemonía*, Barcelona, Gustavo Gili, ⁵1998.

Estudi que interessa no sols als especialistes en comunicació en un sentit convencional, sinó també a tots els qui practiquen una forma o altra de ciències humanes. Les anàlisis històriques que porta a terme l'autor sobre la categoria «mediació» resulten especialment oportuns.

MATSON, F.W.; MONTAGU, A. (ed.), *The Human Dialogue. Perspectives on Communication*, Nova York, The Free Press, 1967.

Recull d'estudis —alguns dels quals són difícils de trobar en les nostres biblioteques— sobre el fenomen de la comunicació humana. Ofereix algunes contribucions que permeten de situar «arqueològicament» el punt de partida d'allò que més endavant serà la «societat de la comunicació».